

26. Tamás – a kétely jelképes alakja

Jézus és Tamás (Jn 20,24–29)

„A döntéshozatal pillanata az ember életének legmagányosabb pillanata. A döntést teljes nyugalomban, sötétben, borongó gondolatok közepette, kételyekkel vívóva, a lélek legmélyebb rétegeibe leásva kell meghozni.”

(Leon Uris)

Rembrandt: A hitetlen Tamás

Szerinted?

1

Az alábbiak közül melyik helyzetben, kinek a részéről hasznos a kételkedés? Melyikben nem tanácsos? Miért?

- A szülő rászól a gyermekére.
- Valaki negatív véleményt mond egy osztálytársadról.
- A tanárod szerint nem vagy tehetőseges abban a tárgyban, amit tanít.
- A rendőr int, hogy indulj el a gépkocsiddal.
- Új tudományos felfedezésről olvasol az interneten.
- Óriásplakátok hirdetik, hogy veszélyben az ország.

Hallottál róla?

1

A „kételkedő” mint szerep számtalan irodalmi műben, filmművészeti alkotásban felfedezhető. Ha egy irodalmi figura kételkedik, az többnyire azért van, hogy még jobban el lehessen magyarázni egy igazság részleteit. Érvényes ez a bibliai kételkedő figurákra is, akik azért kételkednek, hogy a kétség nyomán új részletek derülhessenek ki, és a tanítás érvényének, igazságának új szempontjai váljanak nyilvánvalóvá. Ilyen a Tamás apostolról szóló történet is.

Tamásról annyit tudunk, hogy a tizenkét tanítvány egyike volt, akinek Iker (Didümosz) volt a másik neve. Hol szélsőséges lelkesedése („Menjünk el mi is, hogy meghaljunk veled együtt!” – Jn 11,16), hol kételkedése miatt tűnik ki társai közül („Uram, nem tudjuk, hova megy: honnan tudánk akkor az utat?” – Jn 14,5). Későbbi tevékenységével kapcsolatban az a hagyomány él, hogy Indiáig eljutott, és ő alapította meg a malabár egyházat. **Neve szinte összeolvadt a hitelenséggel**, ahogy az ismert szólás is mondja: „hitetlen Tamás”.

A kétség és a hit viszonyában nem kérdés, hogy melyik a kívánatosabb, **a kétség mégis létezik, és foglalkozni kell vele**, nem mint tőlünk idegen, minket soha el nem érő dologgal, hanem **mint olyan állapottal, amely éppúgy hozzátartozik a hithez**, mint fényhez az árnyék.

A kétség ritkán időszzerű vagy kívánatos, és csak nagy ritkán konstruktív. A kételkedés állapotában lenni olyan, mint köztes létben lenni: még nem vagyunk sem a jobb parton, sem a bal parton. Köztes létben vagyunk, megszületés előtt. Amikor kételkedünk, befelé figyelünk, önmagunkban, lélekleben dolgozunk, és ez a belső munka szinte minden lelki energiánkat lefoglalja. Minden vallásban arra törekednek, hogy az egyén mielőbb kiemeljen ebből a köztes állapotból.

Egyes vallások hivatalos képviselői ezt úgy oldják fel, hogy a hit jelentősége helyett csak az isteni törvények betartására teszik a hangsúlyt, mondván, hogy csak a cselekedetek számítanak. Mások azt tanítják, hogy ha csak egy kételkedő gondolat is befurakszik az ember tudatába, azt gonosz szellemek egész sora követi, hogy tönkretegyék az illetőt. Arra sarkallják a kételkedőt, hogy tagadja meg a kételkedő gondolatot, hiszen az a romlás első jele, ami után az egyén egyre csak lejjebb és lejjebb fog jutni a lejtőn. Így a **kétségre adott válasz lehet az egyik legjobb tesztkérdés akkor, ha kíváncsiak vagyunk, hogy egy vallás vagy egy felekezet igazi arca milyen.**

Ebben a Tamás apostolról szóló történetben éppen a képmutatás ellentéte, **a nyíltan vállalt kétség a fő motívum**. Mit kell tenni azzal, akiben eluralkodik a kétség? Ebben a tekintetben a történet olyan megoldást kínál, ami **példa lehetne minden keresztény közösség számára**. A kételyeket átélő ember először is nincs szankcionálva, hanem a kételkedőt elhordozza a tanítványi közösség. Nem állítják választás elé, nem rúgják ki kételkedése miatt, és nem kezdik el győzködni a maguk igazáról.

Egy képmutató közösségben felszínre sem kerülhetett volna Tamás kételkedése. Ez a tanítványi közösség azonban nem szigeteli el magát a kételkedőtől, nem érzi identitásában sértve magát azért, mert soraiiban felüti fejét a kétség, hanem **ugyanúgy él tovább Tamással együtt, mint előtte**. Az a fajta bölcsesség int itt hallgatásra minden tanítványt, amely szerint hitet csak Jézus adhat, és a kétséget is csak ő oldhatja fel. Ha a hit Isten ajándéka, akkor a hitelenség is rá tartozik, neki magának kell a kétséggel foglalkoznia, nem a többi tanítványnak. Ahogy a hit, úgy a kétely sem a mi illetékességi körünk. Csak annyit tehetünk, mint a történetben szereplő tanítványok: elmondják, mit tapasztaltak, remélve, hogy ezzel segítenek a kételkedőnek, de ha ez kevés, akkor nem tehetnek semmi egyebet, csak várnak és elviselik a kétséget.

Figyelmet érdemlő ebben a történetben Jézus magatartása. Aki először megjelent a többi tanítványnak, és megmutatta magát feltámadottként, külön visszatér Tamás miatt. Jézus ebben a történetben úgy viselkedik, mint az elveszett juh példázatának pásztora: utánamegy az elveszetteknek, a hitben lemaradtnak. Külön időt, energiát fordít a kételkedő személyére.

Szerinted?

2

Mit érezhetett Tamás, amikor megtudta, hogy kimaradt a feltámadott Jézussal való találkozásból? Vajon miért nem volt jelen Tamás a feltámadott Jézus megjelenésekor?

Egyes írásmagyarázók szerint Jézus halála után Tamás egyből új utakat keresett. Ha ez igaz, akkor mit gondolsz, miért ment vissza mégis a tanítványokhoz? Mire gondolhatott, mit tehetett Tamás a nyolc nap alatt?

Vajon végül megérintette Tamás a feltámadott Jézus testét? Te mit tettél volna?

Milyen hangulata van Tamás mondatainak?

Ez a mi reményünk, ez az egyház reménye, hogy kétség, hitelenség esetén ez történik: szankcionálás, büntetés, kizárás vagy leminősítés helyett türelem, elfogadás, közösségekben tartás, elhordozás. Jézus külön megmutatja magát annak, aki kételkedik. Mindez mégsem a kételkedés felmagasztalása. Jó, ha a kétség előbb-utóbb megszűnik. Itt nyolc nap után, máskor hónapok után, évek, évtizedek után. „*Ne légy hitetlen, hanem hívő!*” – mondja Jézus Tamásnak. Ezt a mondatot csak ő mondhatja. Mi ezt nem mondhatjuk. Remélhetjük, hogy felváltja a hitelenséget a hit, de nincs hatalmunk arra, hogy hitet adjunk. **Csak Isten tudja bizalmatlanságunkat, kétségeinket elvenni, csak ő tud hitet adni.**

Könnyű volt Tamás helyzete, mondhatjuk a történetet lezárva. De a történet végén némi kitekintés is történik azokra, akik nem látták és akik ma sem látják és nem tapintják saját kezükkel a feltámadott Jézust. „*Boldogok, akik nem látnak és hisznek.*” Ez azt jelenti, hogy Tamás tapasztalatának a hiányában is lehetséges hitre jutni.

Hallottál róla?

2

Ernest Renan (1823–1892) francia katolikus vallástörténész volt. Bár papi pályára készült, kételei nem hagyták nyugodni, majd a katolikus egyháztól elfordulva sémi filológiát és vallástörténetet tanult.

A legtöbben nem tudományos karrierje, hanem egyik legjelentősebb és legtöbbet bírált munkája, Jézus életét tárgyaló könyve miatt ismerik őt, amely a német protestáns bibliakritika eredményei és a korában oly népszerű romantikus Jézus-kép ötvözeteként rajzolta meg a Názáreti portréját. Jézust ebben a műben nem isteni személyként vagy a teológia által az évszázadok alatt kiforrott koncepció alapján ábrázolta, hanem az emberi erkölcs legfőbb követeként, moralistaként, akinek tanításában a testvériség eszméje játssza a legfőbb szerepet.

Szerinted?

3

Hol a határ az „egészséges” kételkedés és a mindenben visszahúzó szkepticizmus között?